

CSERMAN JÓZSEF

Nagy utazás

Vámbéry Antológia 2009

A *Vámbéry Antológia 2009*-es válogatásával egy igen sokrétű olvasmány kerülhet az érdeklődők kezébe, immár tizenegyedik alkalommal. A szépirodalomtól kezdve egészen a tudomány egyes területeiig sok minden helyet kapott az antológiában. Feltehetnénk a kérdést, hogy mégis mi tartja össze ezeket az írásokat. A válasz Vámbéry Ármín munkásságában keresendő, akinek nevét a kötet is viseli. A híres utazó szellemisége évszázadokkal halála után is töretlen.

Az idei összeállítás – akárcsak az eddigiek – Hodossy Gyula érdeme, aki harminc szerző írását gyűjtötte össze. A kötet szerzői között találunk néprajzkutatót, költőt, de még orvostörténészt is, akiknek munkássága a már említett módon összeköthető Vámbéryvel.

Az írások egy jelentős részét a szépirodalmi alkotások képezik. A költemények tematikájukat tekintve, egészen különbözőek. Az internet, mint a mai modern társadalom elengedhetetlen része keveredik a szexualitással Ardamica Zoltán *Bettes-vers* című költeményében. Az életet más perspektívából, mintegy minimálban mutatja be Balázs F. Attila *Minimál* c. versében. Valóban ennyi lenne az életünk? Csak „teszek veszek vagyok”. Üde színfoltja a kötetnek Fellingner Károly verse, amely az *Ének az esőben* címet viseli. A létfilozófiai elmélkedés a versírás mikéntjére keresi a választ. Juhász R. József a maga „rokkós” stílusában találja az összefüggéseket a politika, a nyelv és a vízesés kontextusában. Aktuális politikai helyzet keveredik nyelvi-földrajzi játékokkal, mindez *Niagara Fal(l)s* cím alatt. Külön kiemelendő, hogy azon török költők versei is bekerültek az antológiába, akiket József Attila ihletett meg. Kemal Özer és Behcet Aysan versei magának a költőnek állítanak emléket. Pomogáts Béla a száz éve született Radnóti Miklós hányt-vetett sorsáról ír *Meredek út* címen. Barabás Zoltán, Hodossy Gyula, Kulcsár Ferenc, Tóth László, Ymeri Baki, Villapando Blanca, Villányi László, Zalán Tibor és Zirig Árpád versei, illetve Szászi Zoltán elbeszélő költeménye tovább gazdagítják az antológia értékét.

Még mindig a szépirodalomnál maradva, de a lírai műfajokat hátrahagyva, a kötet epikai alkotásainak jelentőségét is meg kell említeni. Az internet a prózába is begyűri, többek között „Emil” által. „Ímélezik a magyar” kezdi írását Jakubecz Márta. *E-mailek, ímélek, Emilek* című novellájában az olvasó akár saját magával is szembesülhet. Liszka József naplófeljegyzései az olvasást és magát az emberi

gondolkodást mintegy csodát mutatják be. Ennek ellenében olvasható Bokora Ákos *Állapot* című írása, amelyben gondolatfoszlányok cikáznak őrült nevetésről, legózásról... Nagy Erika a női táskák rejtelmeibe vezet be bennünket humoros története által, amely *A feneketlen gömböc* címet viseli.

A szépirodalmon kívül a tudomány területeiről is csemegézhetünk, ha nem is olyan bő terjedelemben, de mindenképpen minőségi írásokban. A nyelv- és néprajztudomány, de még a fizika területe is képviselteti magát az antológiában. Egy kritikus hangvételű írás a Magyar Nyelv Múzeumával és annak létevel foglalkozik. Szerzője A. Kis Béla, aki *Ritka előrelátás* címen írta le véleményét, elgondolkodtatva az olvasót a magyar nyelv mai helyzetéről, és a rá leselkedő veszélyekről. Csáky Károly, *Adatok Bori község néprajzához* című tanulmányában megismerteti az olvasót a helyi népviselettel, szokásokkal, mesterségekkel stb. A társadalmi élet szinte minden területét vizsgáló anyag ez, amely megpróbál komplex képet adni Bori község életéről. Gágyor József nemcsak egy érdekes, de szokatlan témát választott kutatásául: írása *A tallósi fenyítőház* életébe enged betekintést. Pontos képet kaphatunk az elítéltek mindennapjairól, az étkezési szokásoktól egészen a szökési kísérletekig. Ha valaki nem ismerné az összefüggést a „kő” és a „pézn” között, az Hála József írása által „képhe” kerülhet. Az egysejtű nummulinák, ismertebb nevükön kőpénzekről olvashatunk, mindezt a Felvidék és Észak-Magyarországhoz kapcsolva. A tudományos leírást a kőpénzekhez kapcsolódó történetek, legendák színesítik. H. Nagy Péter a CERN genfi hadronütköztetője körüli félreértéseket igyekszik tisztázni. *Protonpöröly* című írását elsősorban azoknak a „szkeptikus” embereknek ajánlanám, akik rettegnek az armageddontól és az apokalipszistól. Véleménye szerint a technológiai szorongást az emberiség előbb-utóbb le fogja győzni.

Mivel az antológia egy híres utazó, tudós, polihisztor nevét viseli, nem lenne teljes az összkép, ha más igen jelentékeny emberek nem kapnának helyet ebben a gyűjteményben. Így olvashatunk dr. Dercsényi (Weiss) Jánosról, Kazinczy sógoráról, Dr. Kiss László írásában. Lacza Tihamér *Arab utazók és Ibn Battúta* utazásait, és ezen utaknak a különféle tudományokra gyakorolt hatásait foglalja össze. Még mindig az utazóknál maradván, megismerkedhetünk egy iraki tengerésztszittel, aki bejárta Brazíliát. Soós Tamás írásából kiderül, hogy a mai magyar tudományosság mennyire figyelmen kívül hagyja az arab utazók leírásait.

Végül magáról Vámbéryről is olvashatunk, Hazai György *Vámbéry Ármin helye a kortárs tudományban* című írásában. A szövegből megtudhatjuk, hogy a szerző miért tekinti az utazót a magyar tudományos élet egyik legellentmondásosabb személyiségének, valamint azt is, hogy miért fordult érdeklődése a Kelet felé. Munkái ma elavultnak hatnak, de „van egy pont, ahol Vámbéry Ármin jelen lehet a kortárs tudományban mint a progresszív hagyomány képviselője.”

